

Đề bài:

Phân tích diễn biến tâm lý nhân vật Mị từ lúc về làm dâu nhà thống lý cho đến khi cứu và chạy theo A Phủ.

Bài làm

Chuyến đi thực tế ở Tây Bắc của Tô Hoài đã đem đến cho người đọc tác phẩm *Vợ chồng A Phủ*. Qua đó, không khí sinh hoạt của miền núi được tái hiện rõ ràng với những đêm tình mùa xuân huyền ảo, đậm đặc chất Mèo, đồng thời cũng có cả những hủ tục mà qua bàn tay thống trị của những bọn người như thông lý Pá Tra, nó càng trở nên nặng nề, đè nén thân phận con người. Mị sinh ra ở miền rừng núi trong xã hội thời thực dân và cũng là một nạn nhân của thần quyền, cường quyền.

“Ai ở xa về, có việc vào nhà thống lý Pá Tra, thường thấy một cô gái ngồi quay sợi bên tảng đá trước cửa... Lúc nào cũng vậy, dù quay sợi, dù thái cỏ... cô ấy cũng cúi mặt, mặt buồn rười rượi”. Câu chuyện mở đầu bằng một giọng kể đều đặn, có phần lạnh lùng mà khái quát được ngay hình ảnh cô Mị trong tâm trí người đọc. Đó là cô gái “lúc nào cũng cúi mặt, mặt buồn rười rượi”. Chi tiết này làm người đọc thắc mắc để mà lao vào tìm hiểu nguyên nhân của màu sắc buồn bã trên gương mặt cô. Có phải trước giờ Mị đều sống lặng lẽ chán chường như vậy chăng? Không. Ngược lại, trước kia Mị vốn là một cô gái xinh đẹp, tươi tắn như hoa rừng, lại có tài thổi sáo và thổi lá cũng hay như thổi sáo. Lẽ ra với một người con gái tràn đầy sức sống như thế cô phải được sống một cuộc sống hạnh phúc. Vậy mà, để trả nợ cho cha, cô bị bắt về làm dâu nhà thống lý, “Làm dâu” chỉ là danh nghĩa, thực chất đó là kiếp sống nô tỳ, bị bóc lột sức lao động và bóc lột luôn sức sống tinh thần của con người. Tâm trạng đầu tiên đến với Mị khi bị bắt về nhà thống lý, đó là muốn chết. Cô đã hái nắm lá ngón rồi trốn về gặp cha. Đây là hành động rất phù hợp với tính cách cô, một người khao khát cuộc sống, tràn đầy xuân sắc. Nhưng Mị muốn chết, lại không thể chết. Và đến khi có thể chết được, Mị lại không còn thiết đến nữa, không thiết đến cái chết mà cả sống cũng lo cần. Cô sống “lùi lũi như con rùa nuôi trong xó cửa”. Như vậy càng thêm chua xót. Cái nhà thống lý Pá Tra, cái địa ngục trần gian đã tước đi của cô không những sức lực thể xác (“con ngựa, con trâu làm còn có lúc, đêm nó còn được đứng gãi chân, đàn bà con gái nhà này thì vùi vào việc cả đêm lẫn ngày”) mà cả sức sống tâm hồn. Giờ đây người đọc hiểu được nét buồn luôn đọng trên gương mặt Mị từ đâu mà có. Nét buồn đó biểu hiện ra bên ngoài, còn bên trong tâm hồn Mị như tê dại. Mị như một cái xác không hồn.

Nhưng giá trị nhân đạo của ngòi bút Tô Hoài là không cho Mị “chết” như vậy, một cái chết tàn lụi về tinh thần. Ông đã vực Mị “sống lại” vào một thời điểm, một không khí rất đáng sống. Đêm tình mùa xuân năm ấy “gió thổi vào cỏ gianh vàng ửng”, “hoa thuốc phiện vừa nở ra màu trắng lại đổi ra màu đỏ hau, đỏ thắm rồi sang màu tím man mác”, mọi người đều rộn rịp với “những chiếc váy hoa đã đem phơi trên mỏm đá, xòe như con bướm sặc sỡ”. Nhưng không khí ấy không thổi chưa đủ thúc giục tâm hồn đã nguội tắt của Mị, khi cuộc sống hiện tại của Mị hầu như bị cách li với bên ngoài,

buồng của Mị “kín mít, có một chiếc cửa sổ một lỗ vuông bằng bàn tay. Lúc nào trông ra cũng chỉ thấy trăng trắng không biết là sương hay là nắng”. Do đó, Tô Hoài đã thêm vào chất xúc tác, đó là men rượu. Tô Hoài để Mị uống say. Khi say con người dễ quên mà cũng dễ nhớ. Quên đi hiện tại và nhớ về quá khứ. Diễn biến tâm lý của Mị ở đoạn này rất tinh tế. Với một tâm hồn chai sạn như vậy, sức sống khó lòng quay lại với Mị. Do đó, Mị lần tìm về một cuộc sống đúng nghĩa nhưng trong cơn mê, trong vô thức. Những bước đi của Mị được dẫn dắt bởi những tiếng sáo. Sao lại là tiếng sáo? Vì có âm điệu nào dễ dàng len lỏi vào tâm hồn còn bản thân lúc nhớ lúc quên của Mị như tiếng sáo tình đêm mùa xuân ấy. Tiếng sáo lại còn là tiếng vọng của cuộc sống, của quá khứ tươi trẻ của Mị. Quá khứ tràn về, sức sống trỗi dậy, tiếng sáo réo rất đã trở thành tiếng lòng phập phồng phơi phới của Mị. “Mị muốn đi chơi, Mị cũng sắp đi chơi”. Tô Hoài để trong đầu Mị lặp lại từ “đi chơi”, điều đó khẳng định: niềm khao khát sống vốn tiềm ẩn trong Mị đã bùng cháy. Hành động “muốn đi chơi” của Mị thật sự là một sự nổi loạn, nổi loạn đối với nhà thống lý Pá Tra và với cả bản thân Mị nữa. Hành động đó vừa có ý thức lại vừa vô thức. Mị nhận ra “quyền đi chơi xuân”, quyền sống của mình, nhưng nhận thức trong trạng thái say sưa. Đến nỗi khi bị trói, “Mị đứng im, như không biết mình đang bị trói. Hơi rượu còn nồng nàn, Mị vẫn nghe tiếng sáo đưa Mị theo những cuộc chơi”, chỉ đến lúc Mị “bàng hoàng tỉnh”, cảm nhận được nỗi đau da thịt từ sợi dây trói của A Sử, Mị mới dần dần trở về hiện tại. Và từ đó ta thấy Mị càng làm lùi hơn.

Tưởng như cuộc đời Mị sau lần nổi loạn đó đã không còn đáng để sống nữa. Sức sống trỗi dậy đã bị dập tắt ngay. Nhưng Tô Hoài đã rất tài tình khi chỉ ra rằng, sức sống ấy chưa hoàn toàn tắt hẳn. Nghĩa là nó vẫn còn tiềm tàng trong Mị. Và nếu đã một lần bùng lên thì sẽ còn lần khác nữa, càng về sau càng mạnh mẽ. Xúc tác lần đầu đưa Mị trở về cuộc sống là tiếng sáo thì xúc tác lần hai là một con người cụ thể: A Phủ. A Phủ xuất hiện với thân phận gần giống Mị, cũng là một thanh niên khỏe mạnh, giỏi giang, và cũng bị thế lực cường quyền, đại diện là thống lý Pá Tra vùi dập. Hai con người đồng cảnh ngộ đó gặp nhau, hai sức sống tiềm tàng hợp lại đúng lúc, đúng thời điểm đã làm bùng lên ngọn lửa giải phóng cho cả hai. Tác giả dẫn dắt người đọc đến chi tiết ấy rất tài tình. Tô Hoài không có vẻ gì vội vã, vẫn nhưng câu kể nhẹ nhàng, đều đặn nhưng qua đó từng góc ngách sâu kín trong tâm hồn Mị được soi rọi. Cái đêm A Phủ bị A Sử trói, Mị vẫn còn ở trạng thái vô tri, bị A Sử ngửa tay đánh ngã xuống bếp mà Mị vẫn làm lùi ra hơn tay. Đến nỗi đau thể xác Mị còn không nhận thức được. Dường như nếu không có ánh lửa Mị đã mất hút trong bóng đêm, tan với hư vô. Trong trạng thái như thế, A Phủ có là “cái xác chết đứng đấy, cũng thế thôi”. Hầu như Mị đã lãnh đạm tê dại đến tột cùng. Và điều này khiến người đọc khá bất ngờ khi đến đoạn sau, chính Mị lại cởi trói cho A Phủ. Có thể như thế chăng? Một người như quên cuộc sống, quên rằng mình đang sống lại nhận ra lẽ sống của người khác? Vậy mà Tô Hoài lý giải rất tinh tế. Trước tiên là

giọt nước mắt của A Phủ “bò xuống hai hôm má đã xám đen”, giọt nước mắt làm tràn cốc nước. Nó gây chấn động ở Mị. Mị nhớ lại hoàn cảnh năm xưa. Phải trực tiếp trải qua, Mị mới có được sự cảm thông với A Phủ. Mị thương mình rồi đến thương người. Cả đoạn văn, Tô Hoài để lời văn như lời độc thoại củ Mị, qua đó lý giải được những thay đổi sâu sắc trong tâm hồn ấy. Mị nhận ra “chúng nó thật độc ác”, “người kia việc gì mà phải chết thế”. Đó là một bước tiến tâm lý đáng kể, từ sự dửng dưng, Mị đã chuyển sang quan tâm, thông cảm, rồi giờ là xa xót, nghĩa là Mị còn phân biệt được cuộc sống cần phải sống cho ra sống. Tình thương người càng lớn thì mâu thuẫn trong Mị lại phát sinh. Mị sợ mình sẽ bị trói thay cho A Phủ. Nỗi sợ đó không chứng tỏ Mị hèn nhát. Chẳng qua, lần đầu tiên sao bao năm, ý phản kháng lại xuất hiện trong đầu, hẳn cô phải chọn. Sự mâu thuẫn rất người: của con người đã muốn sống làm đôn bầy cho hành động sắp tới của Mị: cởi trói cho A Phủ. Cởi trói là hành động, là kết quả của một chuỗi suy tư gay gắt, không dễ gì đạt được. Nhưng Mị vượt qua, chứng tỏ sức mạnh tiềm tàng trong Mị một lần nữa đã bùng lên, thôi thúc Mị giải phóng cho A Phủ và giải phóng cho chính mình.

“Mị đứng lặng trong bóng tối”. Một câu. Tô Hoài tách hẳn thành một đoạn. Rõ ràng, người đọc nhận thấy ngay sức dồn nén tâm trạng trong câu văn ấy. Mị vẫn còn đang ngỡ ngàng trước sợi dây xiềng xích đang được tháo tới những mắc cuối cùng. Và câu tiếp theo, vẫn lối kết câu một câu trong đoạn tương xứng ấy. Người đọc thờ phào khi Mị cương quyết vứt bỏ cuộc sống xiềng xích để đi theo tự do, một tương lai hạnh phúc chờ đón phía trước. Đây cũng chính là giá trị nhân đạo đặc sắc của ngòi bút Tô Hoài.

Tô Hoài đã đem tới cho người đọc một tác phẩm thật đặc sắc. Không những ta được đắm mình với khung cảnh núi rừng huyền ảo, ta còn được sống với người Mèo. Họ cũng đẹp như hoa rừng, với sức sống mạnh mẽ, họ vượt qua mọi thế lực thần quyền cường quyền bạo tàn. Những con người thật đáng trân trọng. Đó phải chăng là điều mà, qua những câu văn đậm chất trữ tình, cách dựng truyện độc đáo. Tô Hoài muốn truyền cho người đọc?

Võ Thị Mỹ Dung – Lớp 12D2

Trường THPT chuyên Lê Hồng Phong – TP. Hồ Chí Minh.